

RIIGIKOGU

IV koosseis.

II istungjärgk. 21. koosolek. 18. detsembril 1929.

Sisu:

1. 1928/29. a. väljaantud seemnevilja- ja põllumajandusliikude toetuslaenude viljaga tasumise seadus — II lugemisel.
2. Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seaduse muutmise seadus — II lugemisel.
3. Tollipõhitariifide muutmise ja täiendamise seadus — II lugemisel.
4. Eesti Vabariigi 1930/31. a. kulude ja tulude eelarve arvel lepingute sõlmimise ja eelkrediitide määramise seadus — II lugemisel.
5. Riigi 1929/30. a. lisaeelarve nr. 1 arvel eelkrediitide määramise seadus nr. 4 — II lugemisel.
6. Järgmise koosoleku määramine.

Koosoleku avab teine abiesimees **R. Penno** kell 10.25 min.

Sekretäri kohal sekretäri teine abi **J. Piiskar**.

1. 1928/29. a. väljaantud seemnevilja- ja põllumajandusliikude toetuslaenude viljaga tasumise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Fuks**.

Pealkiri võetakse vastu.

(§ 1.)

Põllutööminister **A. Kerem**: Austatud Riigikogu liikmed! I lugemisel ettekantud motiividel teen Vabariigi Valitsuse nimel ettepaneku,

kustutada § 1. kolmas lõige.

J. Fuks (as): Austatud Riigikogu liikmed! § 1. esimene lõige väljendab mõtteid, et põllupidajail lubatakse tasuda mainitud laene viljaga. Kuid neis lepingute kavades, mis Põllutööministeerium kavatses sõlmida vilja kokkuvõtjatega, on ette nähtud, et kavatsetakse võtta ainult kodumaal kasvatatud vilja, ja et ära hoida pärastisi arusaamatusi ja kardetud spekulatsiooni, seepärast teen ettepaneku,

võtta § 1. esimeses lõikes pärast sõnu „tasuda mainitud laene“ sõnad „kodumaal kasvatatud.“

Siis on asi selge, ja võibolla, et määrused ja juhtnöörid võimaldavad siis spekulatsiooni ära hoida.

O. Gustavson (stp): Härra Põllutööminister on teinud ettepaneku, millise ta töötas eelnõu I lugemisel. Vabariigi Valitsus tahab endale vabu käsi viljahindade määramisel. Oleks väga hea, kui Põllutööminister Riigikogule avalikult ütleks, missuguse hinnaga mõeldakse hakata ostma vilja. Siis teaks Riigikogu vähemalt umbkaudugi, milliseid kahje antud korral tuleb arvestada. Kui seadus nii vastu võetakse, nagu praegu, ja kui arvestada veel seda, et komisjonis justkui tõrguti andmast kindlaimaid andmeid määrata kavatsetava viljahinna kohta, siis võib ses suhtes karta kõige pahemat. Tulgu Põllutööminister ja öelgu, kui kallist hinda kavatses valitsus maksta kokkuvõetava vilja eest. Siis on vähemalt seegi kindlustus olemas igasuguste üllatuste vastu.

Põllutööminister **A. Kerem**: Austatud Riigikogu liikmed! Eelkõnelejale vastates võin valitsuse nimel seletada, et valitsus hinna määramises on esijoonel valmistusekuludest katunud välja minna ja ligikaudugi valmistusekulusid tasuda põllupidajaile. Selles mõttes on valitsus peatuma jäänud järgmiste hindade juurde: rukis — 16 senti kg, oder — 15 s. ja kaer — 14,5 s. Kuigi ametlikult ei ole valitsus neid määranud, sest tal puudub praegu õigus selleks, on omavahel nende hindade üle kõnelnud ja nende juurde peatuma jäädud. Ma ei kahtle, et lõplikud hinnad, kui need valitsuse poolt formaalselt määratakse, umbes neidsamu norme sisaldavad.

Aruandja **J. Fuks** (lõpusõna): Komisjoni nimel ei saa ühineda Põllutööministri ettepanekuga seepärast, et komisjonis võeti see parandus sisse ühemeelselt. Vastuhääli ei olnud.

J. Fuks'i ettepanek võetakse vastu.

Põllutööministri ettepanek võetakse vastu.

§ 1 võetakse vastu ühes parandustega.

§§ 2 ja 3 võetakse vastu.

Seaduseelnõu II lugemine on lõpetatud.

2. Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Laur**.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

3. Tollipõhitariifide muutmise ja täiendamise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja M. Laarmann.

Pealkiri võetakse vastu.

(Seaduseelnõu tekst.)

A. Oinas (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Meie rühm ei vaidle põhimõttelikult selle vastu, et kõnealolevaid väljaveotolle nii tooresainetelt ja pooltooresainetelt kui ka põllumajanduse saadustelt kaotada, kuigi selle tagajärjel teataval määral elukallidus tõuseb, kuigi ehk nii mõnigi tooresaine Eestist välja läheb, selle asemel, et see tooresaine siin meil ümber töötataks ja juba ümbertöötatud kujul välja viidaks. See oleks meie rahvamajanduse huvides, et tooresaine kohapeal ümber töötataks ja ümbertöötatud kujul välja veetaks. Kuid ei ole muidugi loomulik, et see ühe osa kodanikkude sissetuleku vähenemise arvel sünnib. Mõnesugused kahtlused tekivad aga meil karusnahkade suhtes, mitte seepärast, et see osa väljaveost väga tähtis oleks, vaid teistel põhjustel. Nimelt on viimasel ajal meie metsades levinenud röövjahipidamine, mille tagajärjel kipuvad loomad metsadest täiesti kaduma. Teatava väikse tõuke annaks loomade veel suuremale hävitamisele see, kui karusnahkade väljaveotoll täiesti kaotataks. Rahaasjanduse komisjonis oli küsimus kaalumisel. Seal ka härra aruandja arvas, et meil jahipidamisega on liiale mindud ja avaldas arvamist, et puudulikku jahiseadust tuleb täiendada. Mina jagan täiesti seda seisukohta, et jahiseadus tuleb ümber töötada ja karmim sisu anda selleks, et loomade ja lindude tapmisele enam piiri panna, mis on niikaugele läinud, et meil loomi metsades õige vähe järele jäänud. Kuid meie ei tea, kuidas kujuneb jahiseaduse ümbertöötamine, kunas ja missugusel kujul uus jahiseadus Riigikogule esitatakse. Seepärast ainult lootma jääda, et uus jahiseadus loomakaitseks tarviliku sõna ütleb, see on liiga pikaldane tee. Meie rühm küsimust läbi arutades arvas, et seni kuni meil Eestis ei ole uus jahiseadus maksuma pandud ja ei ole käsile võetud teisi tõkkeabinõusid, et praegust loomade laastamist metsades takistada, seni ei ole otsarbekohane väljaveotolle karusnahkadelt kaotada, sest see oleks uus väike tõuge röövjahipidamisele. Härra aruandja võtab ehk sõna ja näitab, et väljaveotollid karusnahkadelt ei ole kõrged. (Aruandja M. Laarmann: On kõrged!) Aga need tollid, mis praegu karusnahkadelt võetakse, siiski teatud määral hoiavad tagasi,

et igamees püssi õlale ei võta ja metsa ei lähe ja ei hakka äri tegema karusnahkadega. Muidugi, meie ei saa salata, et küttimine meil on ka üheks ülalpidamise allikaks inimestele. Meie ei ole seisukohal, et jahipidamist üldse keelata, jutt on sellest, et praegune küttimise viis on kahtlemata liiale läinud ja korraldamata. Ei anna ka see, et karusnahkadelt väljaveotoll kaotatakse, kuigi suurt kasu põllumajandusele. Seepärast arvan, et loomade alalhoiu mõttes, kuni jahiseadus uuendamata, oleks varane karusnahkadelt väljaveotolle kaotada. Seepärast teen ettepaneku,

välja jätta tariifi § 3. p.p. 9-a, 9-b, 9-c, 9-d, 9-e.

Pealkiri siiski jääb, sest jänesenahkade tolli kaotamise vastu meie ei vaidle.

Aruandja M. Laarmann (lõpusõna): Rahaasjanduse komisjoni nimel ei saa ühineda härra Oina ettepanekuga. On õige, et ma rahaasjanduse komisjonis ja alamkomisjonis tähendasin sellele, et käesolev seadus õieti veel selleks väikse tõuke annab, et edaspidi veel suuremad metsloomade laastamised sünnivad. Teiselt poolt tähendasin aga, et tollimäärad ka kaugeltki ära ei hoiu seda laastamist. Neid tollimääru, mis karusnahkadel, ei või naha kohta siiski suureks arvata, kuigi need näivad kaunis suured. Võtame näiteks nugisenahad. Nende puudalt tuleb tolli 28.000 senti, kilogrammilt 1700 senti. Oravanahkade kilogrammil on väljaveotoll 40 senti, nii et igale nahale tuleb 5—6 senti. Mul olid komisjonis loomade kaitsest rääkides kõige enam meeles just oravad. Väljaveotoll peaks siis hoopis suurem olema, kui tahetakse, et need loomakesed veel püsima jääksid.

Ühinesin valitsuse ettepanekuga, eeldades, et peaks leidma vastavad paragrahvid jahiseaduses, mis piiri paneksid sellele hävitamisele. Praegu ei hävita loomi üksi ametlikud ja pühapäevakütid, vaid ka kroonukütid. Mul on teada, et metsavahid on suuremad oravahävitajad, ja neid ka nimetan kroonuküttideks. Neile on abiks veel pühapäevakütid, kes on valmis iga metslooma tapma. Peale selle, arvan ma, see hävitamine ei sünni äritegemise mõttes, vaid loomad lastakse maha lõbu pärast. See hävitamise tung on just peasi, mis meie metsad loomadest lagedaks teeb. Ma ei saa kahjuks ühineda härra Oina ettepanekuga.

A. Oinas (stp, fakt. märk.): Tahtsin faktilise märkusena tähendada, et küttidel ei ole nende loomade tapmine, mida käsitleb kõnealolev tollitariif, mitte üksi lõbu asi, vaid nende nahku veetakse kaunis rohkesti välja. See on esiteks.

Teiseks, põllumeeste kogude rühm ei pidanud varemalt tarvilikuks karusnahkade välja-veotolli kaotada.

Juhataja: Hääletamisele tulevad tariifi § 3. p.p. 9-a kuni 9-c, mida rkl. härra Oinas ette paneb tagasi lükata. (Hääletatakse.) See seaduseelnõu osa on vastu võetud.

(Hääletatakse.) Seaduseelnõu tekst on vastu võetud.

Seaduseelnõu II lugemine on lõpetatud.

4. Eesti Vabariigi 1930/31. a. kulude ja tulude eelarve arvel lepingute sõlmimise ja eelkrediitide määramise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja R. Kuris.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

5. Riigi 1929/30. a. lisaelarve nr. 1 arvel eelkrediitide määramise seadus nr. 4 — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja O. Suursõõt.

Pealkiri võetakse vastu.

(§ 1.)

A. Oinas (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kuna Riigikogu hädaabitööde eelkrediidi vastuvõtmisel sotsialistliku partei Riigikogu rühma ettepaneku — suurendada hädaabitööde summat — tagasi lükkas, siis on minule ülesandeks tehtud meie rühma poolt ettepanek teha, et piirituse monopoli alal piirituse ostmiseks määratud krediiti, 1 miljon krooni, vähendataks 250.000 krooni võrra selleks, et oleks võimalik suuremas ulatuses hädaabitöid korraldada.

Kui hädaabitööde küsimus oli Riigikogus arutamisel, siis tähendas Riigivanem sellele, et käesolev riigi eelarve olevat võrdlemisi pinevalt kokku seatud ja ei võimaldavat enam uute summade võtmist hädaabitööde korraldamiseks.

Mina ei eita seda asjaolu, et eelarves teatav pinevus olemas, pinevus, mis teadlikult sinna asetatud, sest käesolev riigi eelarve on kokku seatud nii, et selles on püütud võimalikult ette näha kõik riigi aastakulud, et ära hoida suuremaid lisaelarveid, mis varem olnud. See püüd on häid tagajärgi andnud. Lugupeetud Riigikogu liikmed peavad tunnistama, et käesoleval aastal enne jõulu sääraseid suuri lisaelarveid arutamisel ei ole olnud, nagu eelmistel aastatel, eriti läinud aastal, kus lisaelarve ulatus 1 miljardi sendini. Kuid ei saa õigeks pidada,

nagu ei võimaldaks praegune riigi eelarve ja praegune riigikassa seisukord kuidagi suuremas ulatuses hädaabitöid korraldada, nagu oleks riigikassas väljaminekutega viimse piirini mindud. Riigi eelarve võimaldas siiski juba kevadel Riigikogule vastu valitsuse tahtmist suurendada kaitseliidu toetussummat. Riigi eelarve on võimaldanud suuremat hinda, kui turuhinnad, maksta sõjaväele kokkuostetava vilja eest. Riigi eelarve on võimaldanud juurdemaksu lubada selleks, et põllumeestel oleks võimalik viljaga soodsamatel tingimustel seemnevilja- ja ikalduselaene tasuda. Riigi eelarve on seda võimaldanud, et praegu soovitakse Riigikogu käest eelkrediiti 1 miljon krooni piirituse arvete õiendamiseks. Kõik need suured kulud on võimaldanud riigi eelarve. Seega ei saa öelda, nagu oleksid kõik võimalused riigi eelarvega täielikult kasutatud, nagu oleks absoluutselt võimata töötatööliliste suuremal määral vastu tulla. Aga kuna valitsus siiski arvamisel on, et suuremaid summasid võimata riigikassast anda, siis oleme meie sunnitud tegema ettepaneku, vähendada käesolevat krediiti, mis näeb ette piirituse arvete tasumist, 25 miljoni sendi ulatuses selleks, et riik võiks suuremas ulatuses hädaabitöid korraldada.

Valitsus teatab oma seletuskirjas Riigikogule, et käesoleval aastal on raha eelarves ette nähtud 27 miljonit kraadi piirituse jaoks. Tellitud on aga 33 miljonit kraadi, seega tuleks eeskätt juurde anda raha 6 miljoni kraadi piirituse ostmiseks. Kaugemale minna sellest, et käesoleval aastal suurem piirituse kvantum ja kõrgem hind välja maksta, ei oleks õige, kuna meil on suurenenud tööpuudus, millise kergendamiseks teisi summasid ei olevat, siis tuleks hädaabitööde võimaldamiseks reserveerida 25 miljonit senti.

Valitsus hädaabitöid korraldades on rõhutanud, et käesoleval talvel on hädaabitöid ette nähtud suuremas ulatuses kui möödunud aastal. Minul oli juba võimalus Riigikogule esitada tõsiasi, et see nii ei ole. Läinud aasta talvel teostati suures ulatuses riiklikke ehituse- ja remonditöid, milleks Riigikogu määras möödunud aasta jõulu eel lisaelarvega ümmarguselt 3 miljonit krooni, peale selle olid hädaabitööde krediidid.

Härra Teedeminister püüdis seletada, et 2 miljonit krooni läks uute raudteede ehitamiseks, milline summa jäeti möödunud aasta kevadel välja andmata. See ei ole täpselt nii. Üks osa raudtee ehitamise krediidist tuli tarvitamisele siiski kevadel. Summa, mis talvel tuli käsitamisele, aitas kergendada tööpuudust.

Peale selle oli umbes 1 miljon krooni ette nähtud teiste tööde jaoks, kusjuures läks maanteed parandamiseks umbes 1/2 miljonit krooni.

Käesoleval aastal on aga maanteede parandamise summad paigutatud hädaabitööde hulka. Kokku andsid läinud aastal hädaabitööde krediitid ühes maanteede kordaseadmise krediidiga umbes sajamiljonisendilise summa. Nüüd on aga nende krediitide kogusumma 89 miljonit, seega vähem kui läinud aastal. Peale selle oli läinud aastal, kui ka kõrvale jätta raudteede ehitamise krediit, üle 50 miljoni igasuguseid muid riigi ehitusetöid, mille eest maksti tööliste täit palka. Seega ei saa kuidagi öelda, et praegu enne jõulu riik enam välja annaks töölistele töö muretsemiseks kui läinud aastal.

Härra Riigivanem tähendas pilkavalt, et meie, sotsialistid, olevat ettenägelikud olnud selles mõttes, et Rei valitsus on paigutanud tööpuuduse vastu võitlemiseks riigi eelarvesse suuremad summad tööde korraldamiseks. Hoolimata härra Riigivanema pilkest on lugu tõesti nii — meie nägime ette suuremat tööpuudust. Kuid selleks, et käesoleval sügisel ja talvel ette näha tööpuudust, ei olnud tarvis mingisugust erilist selgeltnägemist, vaid see oli käegakatsutavalt selge, et meil tuleb oodata tööstuse kriisi käesoleval aastal, mis tingitud mitte üksi läinud aasta ikaldusest, vaid ka sellest, et läinud aastal tegemist oli krediitide inflatsiooniga, tööstuse kunstliku elustamisega, millisele pidi reaktsioon järgnema. Härra Teedeminister tähendas, et käesolevas riigi eelarves olevat Rei valitsuse poolt töid suurendatud küll raudteede ehitamise alal, kuid see ei olevat Rei valitsuse teene, — see oli härra Teedeministri seletuse sisu. Mina tahaksin sellele tähendada, et krediitide suurendamine riiklikkudeks ehitusetöödeks ei ole tingitud üksi uute raudteede ehitamise krediitidest. Läinud aasta eelarves, kui lisaelarve juurde arvata, oli raudteede ehitamiseks ette nähtud 200 miljonit senti, käesoleva aasta eelarves — 560 miljonit senti, seega on käesoleva aasta riigi eelarves raudteede ehitamiseks enam ette nähtud 360 miljonit senti. Kuna riiklikuiks töiks on käesoleval aastal üldse ette nähtud umbes 500 miljonit senti enam, seega jääb teisteks töödeks umbes 140 miljonit senti, milliste võrra käesoleva aasta eelarve rikkam eelmise aasta eelarvest. Kui neid tööde krediitide eelarves ei oleks ette nähtud, oleks tööpuudus tänavu teravam olnud. Riigi eelarve summad aitavad kahtlemata kergendada tööpuudust, kuid ei suuda seda muidugi likvideerida.

Et tööpuudust kergendada, selleks on tarvis suuremas ulatuses hädaabitöid korraldada, kui Riigikogu poolt vastuvõetud eelkrediitide seadus ette näeb, eriti naistele ja nõrgajõulistele. Pea kõigi linnade tööbörsides on enam naisi registreeritud kui mehi, nende hulgas on lesknaisi lastega, kes mehe kaotanud kas ilmasõjas või Eesti vabadusesõjas. Kui naistel korda on

läinud tõeks teha, et nende mehed langenud lahingutes, siis saavad nad pensioni, kuid paljudel leskedel ei ole korda läinud seda kindlaks teha, need lastega lesed on äärmiselt raskes seisukorras. Neil on lapsed koolitada ja kasvatada, töövõimalused on aga väga väikesed. Kui riik siin vastu ei tule, siis ei lunasta ta põhi-seadusega temale pandud vekslit.

Majanduseministri ja mõne Riigikogu liikme poolt on märkusi tehtud, et oleks tulnud hädaabitööde krediit võtta põhieelarvesse. Ma tähendasin juba sellele, et mina rahaministrina Rei valitsuses tegin vastava ettepaneku, aga just tolleaegne teedeminister härra Köster, kes oli hädaabitööde korraldaja, oli selle vastu. Valitsuse enamus asus seisukohale, et asi tuleb lahendada lisaelarvega. Seega ei saa mingit etteheidet teha Rei valitsuse sotsialistlikkudele liikmetele selles mõttes, et nad tööpuudust ette nähes tarvilikke summasid põhieelarvesse ei võtnud.

Kui lubatakse veel võrrelda läinud aasta tööpuuduse vastu võitlemise krediite käesoleva aasta omadega, ei tahaks seda, et minust nii aru saadaks, nagu oleks läinud aasta seisukord mingisugune ideaalne seisukord olnud. Kahtlemata püüdis Rei valitsus võideldes ikalduse raskustega kõik teha, mis võimalik oli töötööliste töö muretsemiseks. Kuid nende tööde ulatus ei olnud siiski veel küllaline. Rei valitsust tabas ka teatud eksilootus raudteede ehituse alal. Tartus sai tööd umbes 30% kogu töötute hulgast, see on kahtlemata liiga väike protsent, Tallinnas umbes 50%, mis ka küllaline ei ole. Seega ei ole hädaabitööde küsimus lahendatud, kui käesoleval aastal suudetakse samapalju hädaabitöid korraldada kui läinud aastal.

Kahtlemata hädaabitööd on ikkagi hädaabinõuks, ja seega ei mõtle meie, sotsialistid, Eestis tööpuudust veel radikaalselt lahendada. Selle jaoks on tarvis terve arsenal abinõusid. Meie püüdsime kogu tähelepanu võita sellele, et krediite tööpuuduse vastu võitlemiseks suurendada. Kuid et tööpuuduse vastu viljakalt võidelda, selleks on tarvis otstarbekohast majandusepolitikat, sotsiaalseid kindlustusi nii tööpuuduse kui ka vanaduse ja invaliidisuse vastu. On tarvis ka riigi ja omavalitsuste tööde ja tellimiste ümberkorraldamist selleks, et enam töid langeks talvele. Kõigist neist küsimustest ei hakka mina praegu rääkima.

Siin on räägitud põllumajanduse kaitse vajadusest ja on rõhutatud põllumajanduse rasket seisukorda. Meie, sotsialistid, ei eita, et põllumajandus on raskes seisukorras. Kuid kõigist töötavatest rahvakihtidest Eestis kannatavad kõige enam töölisel ja nemad on teistega võrreldes kõige raskemas seisukorras. Põllu-

majandus vabanes Vene rahaväärtuse lange-
mise tagajärjel oma võlakooormast, töölisel
sulasid aga samal põhjusel viimased tagavara-
summad kokku, nad jäid „musta päeva“ tagava-
rast täiesti paljaks. (K. T o n k m a n, põl: Härra
Oinas, mitmes lugemine see on?) Teine luge-
mine. (K. T o n k m a n, põl: Kui Teie hak-
kate kõrvalisi asju sellejuures ette tooma, siis
laske aga lahti.) Meie tahame tööpuuduse küsi-
muse juures niikaua peatuda, kui teie poolt
sellesse teisiti ei suhtuta. (K. T o n k m a n,
põl: Siis võib meie poolt ka kõnelemine lahti
minna.) Ma rõhutan veel kord, et kõigist Eesti
rahvakihtidest on tööliklass kõige raskemas
seisukorras olnud ja kõige enam meie Eesti
riigi ülesehitamisel kannatanud. Praegu saavad
töölised 80% sellest reaalteenistusest, mis nad
said enne ilmasõda. (K. T o n k m a n, põl:
Mitu protsenti põllumees saab?) Vabandage,
ma ei räägi praegu põllumeestest, vaid töolistest.
Meie teame aga, et kui tööline kuni 6.000 senti
kuus saab ja tal on ainult 2 last, tähendab nii-
palju lapsi, et töölikond ei väheneks, siis
jääb töölisel selleks, et kultuurinimesena elada,
6.000-lise sissetuleku juures ainult 2% järele.
98% läheb selleks, et toitu, kütet ja riidet mu-
retseda. Täiesti loomulik, et töölisel midagi
järele ei jää suveteenistusest, et talvet tööta
üle elada. Seda asjaolu peaksid lugupeetud
Riigikogu liikmed arvestama. (V a h e l h ü ü e
paremalt poolt.) Sellepärast teen ma ettepa-
neku, piirituse arvete õiendamise krediiti
vähendada 25 miljoni sendi ulatuses eeldusega,
et selle arvel korraldataks hädaabitöid.

Kui peaks tõesti ime sündima, ja valitsusel
tarvis ei oleks seda summat välja anda, siis
võib veebruarikuul see krediit tagasi minna
piirituse ostmiseks.

Majanduseminister J. Z i m m e r m a n n:
Lugupeetud Riigikogu liikmed! See olukord,
mis oli läinud aastal, ei ole normaalne, nimelt
läinud kahel eelarve-aastal oli piirituse alal
puudujääk. Kummagil aastal oli piirituse
ostmiseks vähem eelarvesse võetud, kui tar-
vis, ja sellest tuli puudujääk. Kartulikasvata-
jad olid sunnitud kartuleid müüma, kuid raha
kohe kätte ei saanud, sest vabrikud olid teinud
lepingud, et nad raha enne ei maksa, kui raha
riigilt kätte saavad. Käesolev aasta on põllu-
mehel eriti väga raske aeg, on suured võlad
maksta, täriminid tulevad täita. Seepärast
peab riik hoolitsema, et põllumees oma kogu-
seid täita saaks. Põllumeelt ostetud kartulite
eest tuleb võimaldada kohe raha maksta.
Arvan, et see raha meil tingimata tarvis läheb.
Kui peaks juhtuma, et seal väiksed summad üle
jäävad — see selgub jaanuari- või veebruar-
kuul —, siis võime seda reguleerida lisaeelar-

vega. Ka töötatöoliste krediiti võib väga hästi
reguleerida lisaeelarvega. Käesolev krediit on
eelkrediit, ja kui lisaeelarve tuleb, siis kanname
täpsed summad sisse.

Mis puutub töötatöolistesse, siis valitsus
on püüdnud nende eest hoolitseda. Iseäranis
võetakse arvesse just naisi, kes nõrga tööjõuga
ja ka neid, kellel lapsed toita. Kõigepealt
tuleb püüda neile tööd muretseda, ja ma usun,
et lähemal ajal ka kõik töölised, kes tööd soovi-
vad, seda ka saavad.

J. S o o t s (põl): Lugupeetud rahvasaadi-
kud! Käesolev seaduseelnõu ei oleks pidanud
välja kutsuma mingisuguseid vaidlusi, sest
see on ju aumehe asi, et ta oma võlad õigel ajal
tasub. Kui riik kellelegi võlgu on, siis peab
ta vastavad summad eelarvesse võtma, et võlga
tasuda. Aga millegipärast lähevad meil vaid-
lused iga seaduseelnõu juures hoopis teisele
alusele, ma mõtlen nimelt töötatöölisi. Terve
kahe nädala jooksul Riigikogus muud ei kuu-
legi kui töötatöolistest, just nagu oleks tekki-
nud mingi uus kultus, see on töötatöoliste
kultus. (O. G u s t a v s o n, stp: Saaremaal
kutsutakse seda looma natuke teisiti.) See
on saanud niisuguseks ebajumalaks, millele
ükski ohver kallis ei ole. Töötatöölised on
tehtud meie riigi alusmüüriks, sellest ripub, kas
Eesti riigil olla või mitte olla. Ja kõigi meie
valitsuste tegevust hinnatakse ainult ühelt
seisukohalt, ja see on, kas ta on küllalt suut-
nud teisi tarvidusi kärpida, et rohkem ja
rohkem raha anda töötatöolistele.

Ma küsiks, kas see on õige, mis meie
teeme ja räägime? Minule näib, et siin on
liialdusega tegemist. Ma saan aru, et jäädavalt
on kadunud need muistsed ajad, et need in-
mused, kes ei suutnud endale ülalpidamist
teenida, hävitati, nagu omal ajal Spartas, kus
vigased lapsed visati kuristikku, või jälle
teised, kus vanu töövõimetuid hukati.

Aastat 25 tagasi, Vene-Jaapani sõja ajal
tuli ette, et hiinlased väga sagedasti ei lasknud
oma vanu inimesi loomulikult surra, vaid nad
pandi elusalt puusärki. Kuid see oli Hiinas
ja endisel ajal. (V a h e l h ü ü e pahemalt
poolt.) Jah muidugi, meie ajal, kus seisukord
hoopis teine, seda enam olla ei või, ja õnn, et
seda ei või olla.

Ka töötatöolist, kui ta sattunud viletsasse
seisukorda, tuleb aidata, aga mitte seepärast,
nagu oleks ta riigi alusmüür, vaid puhtinim-
likust seisukohast välja minnes. Ta on ka
inimene, Jumala näo järgi loodud, ja sellepärast
peame teda aitama. (P a h e m a l t p o o l t:
Ta on Eesti vabariigi kodanik.) Ütleme, ka
seepärast, et ta Eesti vabariigi kodanik on.
Aga meie ei saa öelda, et see töötatöoline on üle

koige ja teised mitte midagi, ja et seepärast tuleb töötatöölist rahuldada täiel määral, aga teisi ei tule rahuldada.

Võtame praegu võrdluseks seisukorrad põllumajanduse ja töötatööliste vahel. Töötatöölistele määrati hiljuti 90 miljonit senti. (V a h e l h ü d e d.) See on summa, millega palju võib aidata. Nüüd tulevad sotsialistid ettepanekuga, et töötatöölistele krediiti suurendada 25 miljoni senti võrra, see tähendab 25% juurde sellele summale, mis nad seni saanud. Sellest peab järeldama, et praeguse seadusega töötatööliste tarvidus on rahuldatud 75% võrra. (P a h e m a l t p o o l t: Mis Teie räägite!) Kui see nii ei oleks, siis oleksite rohkem nõudnud, aga mitte 25 miljonit senti. Nüüd vaatame aga, missugusel määral on rahuldatud kartulit kasvatavad põllumehed. Eelmisel korral ütlesin, et oleks õigem, et riik piiritust tellides maksaks selle eest samuti, nagu teiste riigi tellimiste eest, see tähendab maksaks ühe osa ette ja teise siis, kui kaup kätte saadud. Kuipalju seda kaupa on ja kuipalju raha tarvis läheb? Minister ütleb, et võlgu olevat jäänud piiritust 6 miljonit kraadi. Käesoleval aastal aetakse piiritust 33 miljonit kraadi, millest saab suurem osa läbi 1. aprilliks ja ülejäänud osa 1. maiks. Kui tahate õiglane olla, siis tuleb riigil piirituse eest põllumeestele samuti maksta kui teiste kaupade eest, ning riik peab 1. aprilliks maksma ümmarguselt 40 miljoni kraadi eest. Kui piirituse hinnale juurde arvata veo-, puhastamis- ja muud kulud, siis läheks riigile piirituse kraad maksma ligi 10 senti, mis kogusummas välja teeb umbes 400 miljonit senti. Tähendab, et riigile läheks raha tarvis 400 miljonit senti selleks, et rahuldada kartulikasvatajaid. Aga riik on eelarvesse võtnud ainult 100 miljonit senti, tähendab ta on võtnud ainult 25% ja jääb võlgu 75%. Aga töötatöölistega on lugu just vastupidi: töötatöölistele rahuldatakse 75% võrra nende tarvidusest ja 25% jääb võlgu. Kas see on õige? küsin teilt. See ei ole õige. Meie ei nõua, et riik ühe aastaga kõik oma võlad tasuks ja põllupidajaid rahuldaks täiel määral. See võlg on tekkinud ajajooksul ja seda on raske ühe aastaga tasuda. Aga ei saa ka öelda, et las riigi võlg kasvab, las põllumehed kannatavad, aga seda uut ebajumalat, töötatöölist, seda rahuldame täiel määral. (M. M a r t n a, stp: Kuidas Teie julgete seda öelda, et töötatööline on ebajumal! Kelle ebajumal ta on?) Teie ebajumal on ta. (M. M a r t n a, stp: Teie olete ise.) Seepärast, et kaks nädalat aega meie muud ei kuule kui töötatööline, töötatööline. (M. M a r t n a, stp: Põllumeeste näljast

kuuleme.) Seda ei tohi olla. Nende eest on hoolitsetud, ja nende eest tuleb hoolitseda. Aga kui meie sedavõrt kehvad oleme, et kõiki täiel määral ei suuda rahuldada, siis oleme õiglasemad ja jagame proportsionaalselt, aga mitte nii, nagu teie tahate teha. Ja seepärast ei saa kuidagi viisi toetada sotsialistide ettepanekut, et siit need rahasummad maha võetakse ja antakse töötatöölistele. Otsige teisi allikaid, siis räägime sellest.

A. O i n a s (stp): Kõigepealt pean tarvilikuks härra Majanduseministri seletusi täiendada. Härra Majanduseminister püüdis Riigikogu liikmeid lepitada lubadusega, milline aga kokkukõlas ei ole selle tööde kavaga, mille esitas valitsus.

Härra Majanduseminister ütles, et valitsus on otsustanud töötatöölistele vastu tulla ja korraldab tarvilikul määral töid ning loodab, et kõik, kes tööd soovivad teha, leiavad tööd. Need on ainult sõnad. Valitsuse kava järgi saavad käesoleval aastal nõrgajõulised ja naised palju vähem tööd kui möödunud aastal. Tallinnas saaks tööd umbes 150 nõrgajõulist ja naist möödunud aasta 400 nõrgajõulise ja naise asemel, kus paljud jäid veel tööta.

Seepärast ei saa kuidagiviisi selle üldise lubamisega leppida, et küll valitsus korraldab. Valitsus saab töid korraldada ainult olemasolevate krediitide piirides.

Härra Soots arvas heaks tungida meie rühma kallale, kuid ta jooksis tormi lahtistesse ustesse. Meie ei ole kunagi töötatöölist eba-jumalaks teinud, vaid käsitame neid kui täieõiguslikke Eesti kodanikke, kellena ei taha härra Soots neid käsitada. Töötatöölistel on inimesed, kelle elualalhoidmise eest peame hoolt kandma. Töötatöölistest ei ole 75% hädaabitöödega rahuldatud, nagu härra Soots tähendas, vaid hulga vähem. Lainud aastal korraldati töid umbes 50% töötatöölistele Tallinnas, vähemates linnades ainult 20—30% ulatuses. Nüüd, kus on valitsuse poolt nõutatud krediit väiksem kui lainud aastal, töötute hulk aga suurem, ei saa rääkidagi 75%-st. Paludes 25 miljoni senti ulatuses hädaabitööde krediiti suurendada, ei ole meie seda ettepanekut teinud selles mõttes, et need 25 miljonit senti aitaksid rahuldada kõiki töötuid, vaid need 25 miljonit senti pandi ette teatava kalkultatsiooni põhjal. Võeti arvesse Eesti panga aktsiate tellimiste arvel rahas sissemaksitud summa, milline on umbes 30 miljonit senti. Meie ettepanek oli tasakaalus selle summaga, mida võiks riigikassa kasutada. Nagu näete, arvestasime meie riigikassa võimalusi. Meie ettepanek peaks seepärast teile

mööduka ja reaalse ettepanekuna vastuvõetav olema. Meie arvestasime seda ega soovitud mingit demonstratsiooni teha.

Siis veel härra Soots tähendas, et ma olevat seisukohal, et las sünnib piirituse võlgadega, mis sünnib. Niisuguseid mõtteid ei ole ma kunagi avaldanud, vaid algusest ütlesin, et meie oleme selle poolt, et piirituse arved saaksid korralikult äiendatud. Kuid minu seisukoht on see, et ühe aastaga ei oleks õige seda teostada nii suures ulatuses, kui on inimesi näljas. (J. Soots, põl: Selleks on 400 miljonit tarvis.)

M. Martna (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Pean selle väljenduse vastu protesteerima, mille rkl. Soots ette kandis, et siin kahe nädala jooksul muud ei tehta kui töötatöolistest kõneldakse, ja töötatöölised on tema arvamise järgi Riigikogus ebajumalaks saanud. Möödunud kahe nädala jooksul ei ole töötatöolistest rohkem kõneldud, kui vaja olnud. Kuna need ringkonnad, kuhu härra Soots kuulub, igal sammul ja iga ettepaneku puhul selle vastu on, et töötatöölisi saaks rohkem toetada, siis ei jäänud teistel Riigikogu liikmetel muud üle, kui iga juhust tarvitada, et näidata, kui vajalik on töötatöolistest eest hoolitsemine. Kui seda ebajumala-kummardamiseks tahetakse tembeldata, siis jääb see nende härrade auasjaks, kes ise suurte kohtade omanikud, peale selle mitmest kohast palka ja pensioni saavad ja töötatöolistele vaatavad sel kombel, nagu härra Soots püüdis näidata, et meie juba kaugel oleme sellest, et vaeseid elavalt puusärkidesse panna, nagu hiinlased tema teades Jaapani sõja ajal teinud, ja et meie ei kukuta nõrku lapsi kuristikku, nagu kreeklased seda teinud, vaid meie ütlesime, et neile abi anname, ja selle ütlemise juures laseme neil nälvida. Mul oli juba juhus siin kirjeldada, kus ja kuidas inimesed nälgivad. Ja kui teie tahate seda ise näha, siis minge sitsivabriku juurde, vaadake, kuidas seal inimesed linna barakkides elavad, või minge vaadake seda Gilde uulitsa barakki, siis näete, et nad ainult ei nälgi, vaid ka mädanevad. Ja siis tullakse niisuguste härrade poolt, nagu härra Soots, ja väljendatakse nende kohta, kes töötatöolistest julgevad kõnelda, need tegevat töötatöölisi ebajumalaks, keda siin kummardatakse. Ma jätan selle teiste inimeste otsustada, mis niisugused väljendused väärivad. Ma tahan ka kinni naelutada seda, mis härra Majanduseminister Zimmermann ütles. Härra Zimmermann ütles, et valitsus hoolitseb töötatöolistest eest nõnda, et kõik, kes tahavad tööd teha, tööd leiavad. Täheleb, härra ministril on jälle see teadmine kõrva taga, et töötatöölised ei

taha tööd teha. Ma paluksin neid inimesi, kes ise oma aruannete ja uurimiste varal selgeks ja kindlaks teinud, et näiteks ka palgatud põllutöolistest üle 50.000 talvel tööta on, öelda, kuidas nad siis suvel tööd teha tahavad ja talvel seda teha ei taha? (Paremalt poolt: Nemad peavad seepärast tööta olema, et põllumajandus ei suuda enam anda.) Ma tahan pärast, kui kõige kibedam tööpuudus möödab, härra ministrilt küsida, kas valitsus selleks kõik teinud, et tööpuudusest kõik, kes tööd teha tahtsid, ka tööd said.

J. Soots (põl): Mina tõrjun täiel määral härra Martna sõnad tagasi, nagu ei tahaks põllumehed tööliste eest hoolitseda. (M. Martna, stp: Seda meie näeme ometi igapäev!) Teie peate seda ka mäletama, et meie hulgast ühtki kätt ei tõusnud selle seaduse vastu, kui oli töötatöolistest krediit arutamisel. (Paremalt poolt: Õige!) Mina olin selle aruandja, aga mitte teie, teie ei võtnud seda vastu, mina kui komisjoni juhataja võtsin ja kaitseisin täiel määral nõutud krediiti, nagu see valitsuse poolt oli üles võetud. Seepärast ei ole teil mingisugust õigust öelda, et põllumehed ei taha töötatöolistele midagi anda. Meie anname, aga anname jõudumööda, aga teie tahate teised kõik ilma jätta ja ainult töötatöolistele anda, sest muud jumalat teil tõesti ei ole, kui see ebajumal. (J. Voimann, stp: Aga kuidas selle pensionivõtmisega lugu on, sellest teie vaikite!)

A. Oinas (stp, fakt. märk.): On halb, kui inimene ärritub ja vihastub. Härra Soots oma ägeduses unustas tõsiasja, et ta esines aruandjana rahaasjanduse komisjoni esimehe kujul, mitte aga kui Riigikogu liige Soots. (J. Soots, põl: Ma oleksin võinud seda kuhu lasta ka oma abiesimeest kanda.) Korra järgi, kui pannakse esimehele aruandmise kohustus, siis täidab seda ka esimees. Rahaasjanduse komisjoni koosolekut juhtides arvasin, et lõpuks härra Soots nii lahke on, ja aruandmise endale võtab kui Riigikogu liige Soots, ja komisjoni koosoleku lõpul teingi vastava ettepaneku, kuid härra Soots parandas, et tema ei võta käesoleva seaduseelnõu aruandmist endale kui Riigikogu liige Soots, vaid kui komisjoni esimees. (Hariduse- ja sotsiaalminister J. Hüneron: Ega see esimehena tegutsemine siis autu ei ole.) Ma seda ei ütle.

O. Gustavson (stp, fakt. märk.): Faktilise märkusena tahaksin kõigepealt konstateerida seda, et aruandja, õieti komisjoni esimees, härra Soots hädaabitööde korraldamise krediitide puhul aruandjana vastu vaidles

mitte vähenduse-vaid suurenduse-ettepanekutele, mis meie rühma poolt tehti. See vastuvaidlemine tohiks näidata just seda, et härra Soots ei olnud nii vastutulelik töötatöölisele, nagu ta seda tahab tõendada tagantjärele.

Peale selle tahtsin tuletada meelde faktilise märkusena härra Soots'ile, et härra Soots oli komisjonis väga haavunud, kui komisjoni koosoleku lõpul keegi komisjoni liikmetest nimetas härra Soots'i kõnesoleva seaduseelnõu aruandjaks. Härra Soots protesteeris, rõhutas, et tema esineb kui komisjoni esimees, mitte kui aruandja. See oli siis hädavoorus. Alles hiljem on härra Soots leidnud, et ta oleks pidanud teisiti talitama. Aga see tarkus on tulnud tagantjärele ja on jäänud hiljaks.

J. S o o t s (põl, fakt. märk.): Kui teil see küllalt tõenduseks ei ole, et meie rühm töötatöölisele rahaandmise poolt olnud, et mina sel puhul aruandja olin, siis peaks see tõenduseks olema, et sellele ettepanekule on alla kirjutanud meie rühma minister. Ei oleks ta seda pooldanud, ei oleks ta ka sellele alla kirjutanud.

Teiseks peaks teil meeles olema, et ma ütlesin tõesti, et ma esinen aruandjana kui komisjoni esimees seepärast, et mind ei ole valitud aruandjaks kui komisjoni liiget, ja ma arvan, et ma konstateerin ainult fakti, et käesoleval juhul annan aru mina oma ameti poolest, aga siiski mina ja ei keegi muu.

M. M a r t n a (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma ei ole kunagi näinud, et Riigikogu kõnetoolilt oleks nõnda kõneldud, nagu kõneles rkl. Soots. Ta näib arvama, et ta ka siin kõnetoolil kindral on, ja seepärast arvas ta, et mina ta untherohvitser või tentsik olen. Aga seda ma ei ole.

O. G u s t a v s o n (stp): Härra rkl. Soots tähendas, ta ei olevat saanud võtta aruandja kohust endale aruandjana seepärast, et teda aruandjaks ei olevat valitud. Ma konstateerin, et tehti järjekordselt ettepanek — hakata aruandjaks — härra Tonkman'ile, härra Martinson'ile ja ka härra Soots'ile. Aga kõik need härrad loobusid aruandja kohustest. Järelikult oleks olnud härra Soots'il täielik võimalus esineda kõnesoleva seaduseelnõu puhul mitte ainult komisjoni esimehena, vaid ka aruandjana, kui ta seda oleks ainult tahtnud. Ma saan härradest põllumeestest väga hästi aru, miks nad loobusid. Selle manöövri tagamõte oli silmnähtav. See tagamõte saab seda selgemaks, kui meelde tuletada, kuidas näiteks rahvaerakonda taheti vägise kohustada aruandjat andma. Härra Soots püüdis vägise teha selgeks härra Sihver'ile, et rahvaerakond,

kelle mees juhib Põllutööministeeriumi, peaks olema rohkem huvitatud eelnõust kui nemad, kelle käes Teedeministeerium. (J. S o o t s, põl: Ükskord õige sõna.) Teie leidsite, kuigi Teedeministeerium küsib õige suured summad, siiski ei olevat tarvis käia tavalise kombe järgi: aruandja annab see rühm, kelle minister vastava ressoori juhiks, vaid siin pidavat minema tulle just rahvaerakond, kelle Kerem Põllutööministeeriumi esindas. Miks teie nõnda manööverdasite? Sest et teie kartsite võtta vastutust enesele hädaabitööde krediitide eest. Teie tagamõte oli vastutust nende krediitide eest libistada teistele. Teie olete ennast ses suhtes sidunud käsist ja jalust. Eks alga ja lõpeta suurem osa teie mehi seega, kuidas Toompeal Tallinna ja teiste linnade logelejaile, nii nimetate teie ju töötatöölisi, sadasid miljoneid Jumala muidu kätte loobitakse ning nii raisatakse riigi raha, raha, mida põllupidajad oma higi ja verega peavad riigikassasse kokku kandma. Nüüd aga tulevad maamehed, keda teie üles kütnud ja ütlevad teile: Kuulge, härrad, meie oma minister nõuab ju neid logelejate krediite! Ja teil ei ole julgust tulla ning öelda: see, mis meie siamaani oleme rääkinud, on olnud demagoogia, töötatöölise küsimus, see ei ole logelejate küsimus, vaid ühiskondlik paratamatu pahe, mida ei saa kaotada labase demagoogiaga. Öelda nõnda, seda julgust teil ei olnud. Seepärast manööverdasitegi teie ja otsisite teid, kuidas saaks krediiti hädaabitöödeks lubada, ilma et selle eest tarvitseksid kanda vastutust põllumeeste kogud. Kui aga nüüd härrad põllumehed, rkl-d Martinson ja Soots ning teised, on öelnud, et põllumeeste kogud tahavad siitpeale võtta töötatöölise küsimust tõsisemalt, siis on see teretunud, ja sotsialistidel ei jää muud üle, kui avaldada headmeelt, et teie poolt enam põhimõttelikult vastu ei vaielda vajadusele, korraldada hädaabitöid.

J u h a t a j a: Vaidlused on käesoleva seaduse piiridest välja viidud seega, et rkl. Oinas oma ettepanekut põhjendades puudutas tööpuuduse vastu võitlemist. Kuna aga vastavat ettepanekut ses suhtes pole tehtud, siis kavatsen edaspidi selle kohta sõna enam mitte anda. Sõna on rkl. Laarman'il.

M. L a a r m a n (põl, kohalt): Ei tarvita, sest kavatsesin tööpuuduse küsimuse üle rääkida.

J u h a t a j a: Rkl. Oinalt on ettepanek, määrata: Korralised kulud. Majanduseministeerium. Peatükk III. Aktsiisivalitsus. C. Piirituse monopol. § 26. Piirituse monopoli erikulud Kr.750.000.—

Aruandja O. Suursööt (lõpusõna): Juba rahaasjanduse komisjonis, samuti ka I lugemisel ning täna siin ettetoodud motiividel ei saa ma selle vähenduse-ettepanekuga ühineda ja jään selle ettepaneku juurde, mis komisjoni poolt tehtud.

A. Oina ettepanek lükatakse tagasi.

§§ 1 ja 2 võetakse vastu.

Seaduseelnõu II lugemine on lõpetatud.

6. Järgmise koosoleku määramine.

Sekretär A. Schulbach (korra kohta): Riigikogu juhatause nimel teen ettepaneku, Riigikogu järgmine koosolek pidada 30

minutit pärast käesoleva koosoleku lõppu. (Päevakord vaata otsuste protokoll nr. 21, lisa nr. 7.)

Pooletunniline vaheaeg on seepärast tarvilik, et 1) vanematekogu saaks kokku astuda ja 2) et redaktsiooni komisjon saaks läbi vaadata need seaduseelnõud, mis järgmise koosoleku päevakorda tulevad.

Ettepanek võetakse vastu.

A. Schulbach (töer, korra kohta): Teen ettepaneku, lõpetada käesolev koosolek.

Juhataja: (Hääletatakse.) Ettepanek on vastu võetud. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 11.55 min.

Õige.

Kinnitan.

Koosoleku sekretär (allkiri).

Koosoleku juhataja (allkiri).

